

I miejsce

spośród placówek z całej Polski i na Mazowszu

autor: **Natalia Maciak**, nauczycielka historii
w Szkole Podstawowej im. Cypriana Kamila Norwida w Zakręcie

Temat zajęć: Współcześni rycerze - kim byli piloci z Dywizjonu 303?
Upamiętnienie 75. rocznicy powstania formacji.

klasa V. szkoły podstawowej*

CZAS TRWANIA ZAJĘĆ: 45 minut

Wymagania z podstawy programowej: uczeń opisuje charakterystyczne cechy średniowiecznego rycerza, operuje pojęciami: senior, rycerz, kodeks honorowy rycerza, dodatkowo tworzy własną narrację historyczną identyfikując owe cechy jako obecne w postępowaniu pilotów walczących w Anglii, podczas trwania II wojny światowej (zagadnienia związane z Dywizjonami 302 i 303 oraz Bitwą o Anglię, przywołane w trakcie tych zajęć, są dodatkowymi pojęciami do omówienia w klasie VI podczas prezentacji tematów związanych z II wojną światową).

* Stworzone przeze mnie zajęcia łączą w sobie tematykę wyjętą częściowo z podstawy programowej IV i VI klasy, dlatego dedykowałam je piątklasistom, ponieważ są oni w stanie skojarzyć wskazane treści i połączyć je ze sobą.

CELE OGÓLNE:

- ▶ ukazanie uczniom ideałów średniowiecznych rycerzy jako wartości nieustannie żywych i wyjątkowo cennych, także w sytuacjach bardziej współczesnych.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń potrafi:

- ▶ wymienić rycerza jako jeden ze wzorców osobowych średniowiecza,
- ▶ przywołać zasady moralne, którymi kierowali się rycerze,
- ▶ wyjaśnić terminy kodeks rycerski i etos rycerski,
- ▶ wskazać cechy człowieka rycerskiego,
- ▶ wyjaśnić pojęcie „Bitwa o Anglię”,
- ▶ opowiedzieć czym był Dywizjon 303 i kto w nim walczył,
- ▶ odpowiedzieć na pytanie dlaczego piloci z Dywizjonu 303 to współcześni rycerze.

METODY PRACY:

indywidualna, burza mózgów, dyskusja klasowa, sporządzanie mapy mentalnej, heureza, pogadanka dydaktyczna, praca z tekstem źródłowym.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

podręcznik do klasy V „Historia wokół nas”, wytwory pracy dzieci (wykonane wcześniej kodeksy rycerskie), tablica interaktywna, fragmenty książki A. Fiedlera „Dywizjon 303”.

I Część wstępna:

- przywitanie uczniów,
- sprawdzenie listy obecności,
- krótkie zagajenie dotyczące lekcji i podanie jej tematu.

II Rekapitulacja wtórna:

- przypomnienie kim byli rycerze i czym różnili się od średniowiecznych mieszczan bądź chłopów, podkreślenie wyjątkowej pozycji rycerstwa i powtórzenie informacji o zależności lennej pomiędzy królem lub władcą, a rycerzem (dialog z uczniami, heureza),

- odpowiedź na ewentualne pytania, wyjaśnianie terminów niezrozumiałych.

III Przebieg lekcji właściwej:

- chętni uczniowie prezentują wykonane przez siebie (w ramach wcześniej zadanej pracy domowej) kodeksy rycerskie, krótko omawiają wypisane cechy, odpowiadają na pytania dlaczego właśnie je wskazali jako charakterystyczne dla średniowiecznych rycerzy (dialog z uczniami, burza mózgów, dyskusja klasowa),
- nauczyciel pyta uczniów jakie cechy powtórzyły się we wszystkich zaprezentowanych kodeksach, wspólnie z uczniami tworzy na tablicy multimedialnej mapę mentalną, wyjaśnia dzieciom czym był etos rycerski i jak wiąże się on z pojęciem kodeksu rycerskiego (dyskusja klasowa, tworzenie mapy mentalnej, pogadanka dydaktyczna),
- uczniowie otrzymują zadanie, aby spróbować wskazać kogo dzisiaj możemy nazwać człowiekiem rycerskim, podają swoje propozycje i uzasadniają je (dialog z uczniami),
- nauczyciel zadaje pytanie czy któryś z uczniów wie coś na temat Dywizjonu 303 lub bitwy o Anglię (w razie potrzeby próbuje naprowadzić dzieci na odpowiedni czas historyczny, podaje skojarzenia), rozpoczyna się krótki wykład historyczny, dotyczący prezentacji eskadry, kulisów jej powstania i przyczynach działalności na terytorium Anglii oraz sylwetek wybranych pilotów i ich bohaterskich czynów (dialog z uczniami, pogadanka dydaktyczna urozmaicona fragmentami książki A. Fiedlera „Dywizjon 303” czytany przez uczniów),
- uczniowie próbują wskazać czy piloci z Dywizjonu 303 wyróżniali się cechami zdefiniowanymi wcześniej jako rycerskie, odpowiadają na pytanie czy można ich nazwać współczesnymi rycerzami, wyróżniają zachowania wspólne dla wszystkich pilotów takie jak: odwaga, honor, umiłowanie ojczyzny, poświęcenie, zawziętość, brawura itp. (burza mózgów, dyskusja klasowa, dialog z uczniami).

IV Rekapitulacja pierwotna:

- uczniowie odpowiadają w formie pisemnej (jest to ich praca domowa) na pytanie: Czy pilotów z Dywizjonu 303 można nazwać współczesnymi rycerzami?

V Czynności końcowe:

- nauczyciel rozdaje naklejki (plusy) za aktywność, ocenia przyniesione przez dzieci kodeksy.

Fragmety książki „Dywizjon 303”¹ wykorzystane podczas zajęć:

(...) Polski dywizjon, stacjonujący w Northolt pod Londynem — sławny Dywizjon 303 — wszedł do bitwy w ostatniej, decydującej fazie i walczył przez 43 dni, od 30 sierpnia poprzez wrzesień do 11 października 1940 roku. Był to dywizjon o najchlubniejszej i starej tradycji, znany jako Eskadra Kościuszkowska. Obecnie, wierny Kościuszkowskiemu godłu, zadziwił świat swą bitnością i w obronie ziemi angielskiej śmiało stanął obok swych brytyjskich kolegów. Ogółem strącił w owej bitwie 126 niemieckich samolotów, w tym 93 przez samych Polaków, 16 przez trzech brytyjskich członków dywizjonu, 17 przez czeskiego myśliwca. Dywizjon brał udział w kilkunastu ważniejszych walkach, a w kilku wyraźnie decydował o zwycięstwie dnia. W jednym miesiącu, w krytycznym wrześniu 1940 roku, na ogólną liczbę 96 nieprzyjacielskich maszyn, zestrzelonych przez całą Royal Air Force łącznie z alianckimi lotnikami, Dywizjon 303 sam zestrzelił 108 maszyn, czyli około 11%. Wtedy w szlachetnej rywalizacji z alianckimi lotnikami, zdobył rekord zwycięstw, gdyż osiągnął ze wszystkich dywizjonów myśliwskich, walczących w Wielkiej Brytanii, najwyższą liczbę strąceń, podczas gdy następny po nim dywizjon, brytyjski, miał już tylko 48 strąceń, a więc mniej niż połowę tego, co Dywizjon 303. (...)

¹ A. Fiedler, *Dywizjon 303*, wyd. Bernardinum, Warszawa 2009.

(...) Rycerzem wśród wspaniałego rodu lotników jest myśliwiec, lotnik nad lotnikami; rycerskim jego zadaniem jest bronić. Bronić własnych bombowców od ataku wroga, godzącego z powietrza, i bronić własnej ziemi od nieprzyjacielskich bombowców. Czasem myśliwiec ogniem swych karabinów maszynowych atakuje nieprzyjaciela znajdującego się na ziemi — lecz czyni to rzadko. Jego wysiłek, jego zwycięstwa, jego tragedie najczęściej rozgrywają się ponad chmurami, wysoko w powietrzu, gdzie jest widok najszerszy, niebo najbliższe, a padół ziemski niewyraźny i daleki jak szary sen. Myśliwiec broni, lecz nie zasklepia się w bierności maginockiej. Przeciwnie, broniąc rzuca się na wroga z impetem swych tysięcy koni zakutych w silnik. Myśliwiec zawsze naciera, zawsze szturmuje, zawsze się pieni. Jego walka idzie zawsze — żeby użyć porównania z innym rodzajem broni — na ostrze bagnetu. (...)

Projekt współfinansują

